

การบูรณาการหลักไตรสิกขาเพื่อส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ
ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดปทุมธานี*
TRISIKKHA INTEGRATION FOR PROMOTING THE ELDERLY LIFE QUALITY
DEVELOPMENT OF LOCAL ADMINISTRATIVE ORGANIZATIONS IN
PATHUMTHANI PROVINCE

สมณฑา สุภาวิมล, บุญทัน ดอกไรสง, สมาน งามสนธิ
Sumoltha Supawimol, Boonton Dockthaisong, Smarn Ngamsanit
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Corresponding Author E-mail: sumnthasuphawiml@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาสภาพของคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ 2. ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ และ 3. นำเสนอการบูรณาการหลักไตรสิกขาเพื่อส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดปทุมธานี รูปแบบการวิจัยเป็นแบบผสมวิธี ซึ่งการวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 312 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ การวิจัยเชิงคุณภาพใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 18 รูปหรือคน และการสนทนากลุ่มเฉพาะจำนวน 10 รูปหรือคน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1. คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุโดยภาพรวมและรายด้าน ประกอบด้วย การส่งเสริมการพัฒนาผู้สูงอายุ การบริหารจัดการเพื่อพัฒนางานด้านผู้สูงอายุและการพัฒนาบุคลากรด้านผู้สูงอายุ การเตรียมความพร้อมของประชากรเพื่อวัยผู้สูงอายุ การพัฒนาและเผยแพร่องค์ความรู้ด้านผู้สูงอายุ และการคุ้มครองทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุอยู่ในระดับมาก 2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ พบว่า การพัฒนาผู้สูงอายุและหลักไตรสิกขา มีความสัมพันธ์ทางบวกต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ และ 3. การบูรณาการหลักไตรสิกขาเพื่อส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ พบว่า การพัฒนาผู้สูงอายุ ประกอบด้วย การเตรียมความพร้อมของประชากรเพื่อวัยผู้สูงอายุ การส่งเสริมการพัฒนาผู้สูงอายุการคุ้มครองทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ การบริหารจัดการเพื่อพัฒนางานด้านผู้สูงอายุและการพัฒนาบุคลากรด้านผู้สูงอายุ การพัฒนาและเผยแพร่

*Received July 19, 2023; Revised August 28, 2023; Accepted September 1, 2023

องค์ความรู้ด้านผู้สูงอายุ และบูรณาการหลักพุทธธรรมมาภิบาล คือ หลักไตรสิกขา ได้แก่
1. ศีล ด้านพฤติกรรม 2. สมาธิ ด้านจิตใจ และ 3. ปัญญา ด้านความรู้

คำสำคัญ: หลักไตรสิกขา; การพัฒนา; คุณภาพชีวิต; ผู้สูงอายุ

Abstract

The objectives of this research article were 1. To study the condition of the elderly life quality, 2. To study the factors affecting the elderly life quality and 3. To propose the model Trisikkhā integration for promoting the elderly life development of local Administrative Organizations in Pathum Thani Province. The research was conducted by using mixed method research. The quantitative research used a questionnaire to collect the data from 312 samples and analyzed data by using social science application. The qualitative research was conducted by using in-depth interviews with 18 key informants and focus group discussion with 10 experts. The data were analyzed by using content descriptive interpretation.

The research findings were as follow: 1. The elderly life quality in overall and all aspect including 1. Promoting the development of the elderly 2. Management for work on the elderly and personnel development on the elderly 3. Preparing the population for the elderly 4. dissemination of knowledge on the elderly and 5. Protection for the elderly were at high level. 2. The factors affecting the elderly life quality were found that 1. The development of the elderly's quality of life and Trisikkhā were positively correlated in the same direction 3. Trisikkhā integration for promoting the elderly life development of local Administrative Organizations were found included the preparing the population for aging, promotion of elderly development, social protection for the elderly, management for the development of geriatric work and personnel development in geriatrics, development and dissemination of knowledge on the elderly and Trisikkhā integration for promoting the elderly life development as follows: 1. Sīla (Behavior) 2. Samādhi (the mind) 3. Paṇyā (knowing)

Keywords: Trisikkhā; Development; Quality of Life; The Elderly

บทนำ

ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางอายุของประชากรเข้าสู่การเป็นประชากรสูงวัย มีสัดส่วนประชากรอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป เกินร้อยละ 10 ของประชากรทั้งหมด ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548 และมีอัตราที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว และพบว่า พ.ศ. 2566 มีประชากรสูงอายุ 9.6 ล้านคน หรือร้อยละ 14 คาดว่าในปี พ.ศ. 2564 จะมีประชากรสูงอายุเพิ่มขึ้นเป็น 14 ล้านคน หรือร้อยละ 20 นั้นหมายถึง ประเทศไทยจะเข้าสู่การเป็นสังคมสูงอายุโดยสมบูรณ์ (Aged Society) (จุฑารัตน์ แสงทอง, 2560) จากข้อมูลของ United Nations World Population Ageing กล่าวว่า ประชากรที่อยู่ในวัยพึ่งพิงที่ไม่สามารถใช้แรงงานตนเองเพื่อสร้างรายได้เลี้ยงตัว คือ เด็กและผู้สูงอายุ ที่มีจำนวนมากว่าประชากรในวัยแรงงาน ซึ่งแบ่งได้ 2 ลักษณะ คือ สังคมผู้สูงอายุ (Aging Society) เป็นสังคมที่มีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปที่อยู่จริงในพื้นที่ต่อประชากรทุกช่วงอายุในพื้นที่เดียวกัน และมีอัตราเท่ากับหรือมากกว่าร้อยละ 10 ขึ้นไป หรือมีประชากรอายุ 65 ปีขึ้นไปที่อยู่จริงในพื้นที่ต่อประชากรทุกช่วงอายุในพื้นที่เดียวกัน อัตราเท่ากับหรือมากกว่าร้อยละ 7 ขึ้นไป และสังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ (Aged Society) เป็นสังคมที่มีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปที่อยู่จริงในพื้นที่ต่อประชากรทุกช่วงอายุ ในพื้นที่เดียวกัน และมีอัตราเท่ากับหรือมากกว่าร้อยละ 20 ขึ้นไป หรือมีประชากรอายุ 65 ปีขึ้นไปที่อยู่จริงในพื้นที่ต่อประชากรทุกช่วงอายุในพื้นที่เดียวกัน อัตราเท่ากับหรือมากกว่าร้อยละ 14 ขึ้นไป จึงเป็นเหตุผลที่คนไทยต้องตระหนักและรับรู้เกี่ยวกับสภาพการณ์นี้ เนื่องจากสังคมไทยกำลังจะเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุในปี 2568 หรืออีกไม่ถึง 10 ปีข้างหน้า ซึ่งคนไทยจะต้องเตรียมการรับมือในสถานการณ์ดังกล่าวอย่างเร่งด่วน (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2566)

แต่ในขณะเดียวกันสภาพสังคมไทยมีการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตตามเศรษฐกิจเป็นเหตุให้ความสุขของบุคคลและสังคมลดน้อยลง คุณภาพชีวิตของมนุษย์มีแนวโน้มไปในทางเสื่อมโทรมลง รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างประชากร เกิดจากอายุของคนไทยจะยืนยาวขึ้น ส่งผลต่อค่าครองชีพทำให้ของแพงขึ้น สวัสดิการรักษายาบาลชยั้อัตราค่าบริการสูงขึ้น จำนวนประชากรวัยทำงานก็มีน้อยลง การพัฒนาประเทศก็จะช้าลง ทำให้เศรษฐกิจก็โตช้าลงด้วย นอกจากนี้รูปแบบของครอบครัวก็มีการเปลี่ยนแปลงจากครอบครัวขยาย ที่มี ปู่ย่า ตายาย ลุงป้า น้าอา พ่อแม่ ลูก กลายเป็นครอบครัวเดี่ยว ซึ่งมีแค่สามี ภรรยา ลูก ที่ต่างแยกย้ายเข้ามาทำงานในแหล่งชุมชนเมือง บางครอบครัวที่มีปู่ย่า ตายายก็ต้องปล่อยให้ผู้สูงอายุใช้ชีวิตในถิ่นกำเนิด บางครอบครัวก็มีถิ่นกำเนิดอยู่ต่างจังหวัดหรืออยู่ในชุมชนชนบท กล่าวคือ มีสมาชิกในครอบครัวอยู่กันไม่เกินสองรุ่น ซึ่งไม่เอื้อต่อการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุที่เคยมีบุตรหลานดูแล เคยมีครอบครัวอบอุ่นเหมือนก่อนอย่างไรก็ตาม ถึงผู้สูงอายุจะต้องแยกการใช้ชีวิตกับครอบครัวขยาย ต้องมีคุณภาพชีวิตที่ดี

ได้รับการดูแลจากภาครัฐ ได้รับสวัสดิการต่าง ๆ ให้เพียงพอ สามารถพึ่งพาตนเอง ไม่เป็นภาระของคนอื่น ฉะนั้น หน่วยงานภาครัฐต้องมีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินกิจกรรม โครงการ หรือจัดสรรสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุอย่างทั่วถึง ไม่ว่าจะเป็นด้านสุขภาพอนามัย การรักษาพยาบาล การมีที่ดินทำกิน และการดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมอย่างมีความสุขแม้จะไม่ได้อยู่กับลูกหลาน

สำหรับประเทศไทย “ผู้สูงอายุ” ตามพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ.2546 หมายถึง บุคคลซึ่งมีอายุเกินกว่า 60 ปีบริบูรณ์ขึ้นไปและมีสัญชาติไทย ผู้สูงอายุเหล่านี้เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ ความรู้ ความสามารถที่ได้มีการสั่งสมกันมามากมายตลอดชีวิต เมื่ออายุมากขึ้นสภาพร่างกาย จิตใจ ตลอดจนการดำรงอยู่ในสังคมของผู้สูงอายุจะมีการเปลี่ยนแปลงไปจากวัยอื่น เนื่องจาก มีความเสื่อมสภาพของการทำงานของระบบต่าง ๆ ทั้งร่างกาย ผู้สูงอายุ จึงจำเป็นต้องได้รับการดูแลเป็นพิเศษทั้งอาหารการกิน ความเป็นอยู่ การรักษาตัว การตรวจสุขภาพ สภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัย ตลอดจนการเอาใจใส่และไม่เป็นภาระของสังคม (สำนักอนามัยสิ่งแวดล้อม กรมอนามัย, 2558) อาจกล่าวได้ว่า ผู้สูงอายุไม่ต้องการเพียงแต่เป็นฝ่ายได้รับการดูแลจากบุตรหลานหรือสังคมเท่านั้นแต่พยายามที่จะช่วยตนเองให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องอาชีพ รายได้ความเป็นอยู่ ผู้สูงอายุบางคนมีความสามารถที่จะช่วยเหลือตัวเองได้ ผู้สูงอายุหลายคนที่เคยเรียนอายุแล้วยังมีความรู้ มีประสบการณ์ ความสามารถสูง และยังเป็นที่ต้องการและสามารถทำประโยชน์ให้แก่สังคม

ดังนั้น คุณภาพชีวิต บ่งบอกถึงความกินดี อยู่ดี ของคนในสังคม เมื่อสังคมเริ่มเข้าสู่ยุคของประชากรผู้สูงอายุเพิ่มขึ้น การกินดีอยู่ดี จึงเป็นสิ่งสำคัญ ที่รัฐต้องให้ความสำคัญ และพุ่งเป้าหมายที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ถือเป็นหน่วยงานที่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด คอยดูแลสารทุกข์สุขดิบของประชาชน ทั้งนี้ การที่ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดี สังเกตได้จากการที่ผู้สูงอายุมีความพึงพอใจในชีวิต (Life satisfaction) มีความสุข (Happiness) และผาสุก (Well-being) ได้รับการสนองตอบต่อความต้องการด้านร่างกาย จิตใจและสังคม ซึ่งเป็นปัจจัยหลักที่ทำให้บุคคลสามารถดำรงชีวิตได้อย่างปกติสุข ด้วยการมีสุขภาพดี มีรายได้เพียงพอและการได้รับการเกื้อหนุนจากครอบครัว มีความสมดุลทั้งทางร่างกาย จิตใจ และปัจจัยอื่น (เอกพล เคราเซ, 2562)

การที่ประชาชนในพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดปทุมธานีเกิดการเปลี่ยนแปลงเข้าสู่วัยผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้นนั้น ก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ กับการบริหารจัดการ ส่งเสริมคุณภาพชีวิต โดยเฉพาะกลุ่มบุคคลที่มีการเปลี่ยนแปลงทางจิตใจ อาจเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงด้านร่างกายและสังคม เนื่องจาก วัยผู้สูงอายุต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงหน้าที่การงาน การให้ความสำคัญจากบุคคลอื่นในสังคมลดลง และเมื่อเกิด

การสูญเสียในชีวิตรอบข้างก็รู้สึกหมดหวัง ท้อแท้ วิตกกังวล เครียด รู้สึกไม่มั่นคงปลอดภัย และต้องการที่พึ่งพามากขึ้น ส่งผลให้พฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไป เช่น เป็นโรคซึมเศร้า แยกตัวออกจากสังคม เป็นต้น ดังนั้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดปทุมธานี จึงต้องตระหนักถึงความสำคัญของการส่งเสริมและกำหนดแนวทางปฏิบัติงานหรือปัจจัยที่สามารถนำไปพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุให้เกิดผลเชิงประจักษ์ในพื้นที่ได้จริง (กรมการปกครองส่วนท้องถิ่น, 2561) ผนวกกับการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา อันได้แก่ หลักไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) มากำหนดเป็นหลักการที่ช่วยฝึกฝนและและพัฒนาคนให้ได้รับการพัฒนาอย่างสมดุล หากบุคคลได้รับการพัฒนาตามหลักไตรสิกขาแล้วนั้น ชีวิตก็จะมีมีความสุข สังคมก็สงบสุขไปด้วยมีความรัก ความสามัคคี และเอื้อเฟื้อต่อกัน จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ทำให้ผู้ศึกษาวิจัย มีความสนใจศึกษาการบูรณาการหลักไตรสิกขาเพื่อส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดปทุมธานี

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพของคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดปทุมธานี
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดปทุมธานี
3. เพื่อนำเสนอการบูรณาการหลักไตรสิกขาเพื่อส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดปทุมธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การบูรณาการหลักไตรสิกขาเพื่อส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดปทุมธานี” มีรูปแบบการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) โดยแบ่งเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถาม และระยะที่ 2 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มเฉพาะ เพื่อสนับสนุนและยืนยันข้อมูลเชิงปริมาณ

1. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง

ประชากร กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัย คือ บุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดปทุมธานี ประกอบด้วย เทศบาลนครรังสิต เทศบาลเมืองปทุมธานี เทศบาลเมืองคลองหลวง เทศบาลตำบลลำลูกกา เทศบาลตำบลธัญบุรี เทศบาลตำบลคลองพระอุดม เทศบาลตำบลสามโคก เทศบาลเมืองบึงยี่โถ จำนวน 1,416 คน (ศูนย์ข้อมูล

ประเทศไทย, 2565) คำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสูตรของทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 312 คน

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งผู้วิจัยได้คัดเลือกแบบเจาะจง จำนวน 18 รูปหรือคน ประกอบด้วย ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดปทุมธานี บุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดปทุมธานีตัวแทนผู้นำชุมชน ประธานชมรมผู้สูงอายุจังหวัดปทุมธานี นักวิชาการด้านรัฐประศาสนศาสตร์ นักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา

3. การสนทนากลุ่มเฉพาะ

ผู้เชี่ยวชาญในการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ประกอบด้วย องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดปทุมธานี นักวิชาการด้านรัฐประศาสนศาสตร์ นักวิชาการด้านพระพุทธศาสนาและตัวแทนผู้สูงอายุจังหวัดปทุมธานี จำนวน 10 รูปหรือคน

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ประกอบด้วย

1. การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ในการเก็บข้อมูล แบ่งออกเป็น 5 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนาผู้สูงอายุ ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับหลักไตรสิกขา ตอนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดปทุมธานี และตอนที่ 5 ข้อเสนอแนะ และผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองจำนวน 312 ชุด จากกลุ่มตัวอย่าง คือ บุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดปทุมธานี 8 แห่ง โดยใช้วิธีการกระจายตามสัดส่วน ได้แบบสอบถามซึ่งผ่านการตรวจสอบความสมบูรณ์ จำนวน 312 ชุด คิดเป็น 100 %

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้แบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้างในการเก็บข้อมูล แบ่งออกเป็น 4 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์ ตอนที่ 2 คำถามสัมภาษณ์เกี่ยวกับการบริหารจัดการ ตอนที่ 3 คำถามสัมภาษณ์เกี่ยวกับหลักไตรสิกขา และตอนที่ 4 คำถามสัมภาษณ์เกี่ยวกับการส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดปทุมธานี และแบบบันทึกการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

5. การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าความถี่

(Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Correlation) และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบมีขั้นตอน (Multiple Regression Stepwise)

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา (Descriptive Content Analysis) เป็นการสรุปสาระสำคัญของผลการสัมภาษณ์เชิงลึก นำผลที่ได้มาจำแนกเนื้อหาที่สอดคล้องหรือตรงกัน และแบ่งออกเป็นประเด็น วิเคราะห์ผลจากการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) โดยนำเนื้อหาที่ได้จากผู้ทรงคุณวุฒิมาสังเคราะห์เพื่อปรับปรุงแก้ไขของค์ความรู้จากการวิจัย

ผลการวิจัย

1. สภาพของคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดปทุมธานี จากผลการศึกษา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 224 คน คิดเป็นร้อยละ 71.8 มีอายุอยู่ระหว่าง 41-50 ปี จำนวน 105 คน คิดเป็นร้อยละ 33.7 มีสถานภาพสมรส จำนวน 210 คน คิดเป็นร้อยละ 67.4 มีระดับการศึกษาจบปริญญาตรี จำนวน 140 คน คิดเป็นร้อยละ 44.9 มีตำแหน่งงานประเภทวิชาการ จำนวน 90 คน คิดเป็นร้อยละ 28.8 มีเงินเดือนอยู่ระหว่าง 20,001-30,000 บาท จำนวน 153 คน คิดเป็นร้อยละ 49.0 ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาผู้สูงอายุ ปรากฏตามตาราง ที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการปฏิบัติเกี่ยวกับผู้สูงอายุในภาพรวม

(n=312)

การพัฒนาผู้สูงอายุ	ระดับปฏิบัติ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. การเตรียมความพร้อมของประชากรเพื่อวัยสูงอายุ	3.71	0.67	มาก
2. การส่งเสริมการพัฒนาผู้สูงอายุ	3.81	0.68	มาก
3. การคุ้มครองทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ	3.60	0.74	มาก
4. การบริหารจัดการเพื่อพัฒนางานด้านผู้สูงอายุและการพัฒนาบุคลากรด้านผู้สูงอายุ	3.79	0.62	มาก
5. การพัฒนาและเผยแพร่องค์ความรู้ด้านผู้สูงอายุ	3.66	0.69	มาก
ภาพรวม	3.71	0.56	มาก

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.71$, S.D. = 0.56) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยพบผลการศึกษาคือ การส่งเสริมการพัฒนาผู้สูงอายุ ($\bar{X} = 3.81$, S.D. = 0.68) รองลงมา คือ การบริหารจัดการเพื่อพัฒนางานด้านผู้สูงอายุและการพัฒนาบุคลากรด้านผู้สูงอายุ ($\bar{X} = 3.79$, S.D. = 0.62) การเตรียมความพร้อมของประชากรเพื่อวัยสูงอายุ ($\bar{X} = 3.71$, S.D. = 0.67) การพัฒนาและเผยแพร่องค์ความรู้ด้านผู้สูงอายุ ($\bar{X} = 3.66$, S.D. = 0.69) และการคุ้มครองทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ ($\bar{X} = 3.60$, S.D. = 0.74) ทุกด้านอยู่ในระดับมากตามลำดับ

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการปฏิบัติตามหลักไตรสิกขาในภาพรวม

(n=312)

หลักไตรสิกขา	ระดับปฏิบัติ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ศील (การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านพฤติกรรม)	3.94	0.61	มาก
2. สมาธิ (การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านจิตใจ)	3.74	0.70	มาก
3. ปัญญา (การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านความรู้)	3.69	0.63	มาก
ภาพรวม	3.79	0.56	มาก

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.71$, S.D. = 0.56) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยพบผลการศึกษาคือ ศील (การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านพฤติกรรม) ($\bar{X} = 3.94$, S.D. = 0.61) รองลงมา คือ สมาธิ (การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านจิตใจ) ($\bar{X} = 3.74$, S.D. = 0.70) และปัญญา (การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านความรู้) ($\bar{X} = 3.69$, S.D. = 0.63) ทุกด้านอยู่ในระดับมากตามลำดับ

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการปฏิบัติเกี่ยวกับการส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดปทุมธานี ในภาพรวม

(n=312)

การส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดปทุมธานี	ระดับปฏิบัติ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. คุณภาพชีวิตด้านร่างกาย	3.27	0.83	มาก
2. คุณภาพชีวิตด้านจิตใจ	3.67	0.67	มาก
3. คุณภาพชีวิตด้านสังคม	3.55	0.73	มาก
4. คุณภาพชีวิตด้านสภาพแวดล้อม	3.77	0.63	มาก
ภาพรวม	3.57	0.59	มาก

จากตารางที่ 3 แสดงให้เห็นว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.57$, S.D. = 0.59) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยพบผลการศึกษาคือ คุณภาพชีวิตด้านสภาพแวดล้อม ($\bar{X} = 3.77$, S.D. = 0.63) รองลงมา คือ คุณภาพชีวิตด้านจิตใจ ($\bar{X} = 3.67$, S.D. = 0.67) คุณภาพชีวิตด้านสังคม ($\bar{X} = 3.55$, S.D. = 0.73) และคุณภาพชีวิตด้านร่างกาย ($\bar{X} = 3.27$, S.D. = 0.83) ทุกด้านอยู่ในระดับมากตามลำดับ

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดปทุมธานี สามารถสรุปได้ ดังนี้

การพัฒนาผู้สูงอายุ อย่างน้อย 1 ด้าน ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดปทุมธานี 4 ด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ 0.05 แสดงว่า การพัฒนาผู้สูงอายุ ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ได้แก่ การส่งเสริมพัฒนาผู้สูงอายุ ได้ร้อยละ 51.45 การคุ้มครองทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ ได้ร้อยละ 41.31 การบริหารจัดการเพื่อพัฒนางานด้านผู้สูงอายุและการพัฒนาบุคลากรด้านผู้สูงอายุ ได้ร้อยละ 37.97 และการพัฒนาและเผยแพร่องค์ความรู้ด้านผู้สูงอายุ ได้ร้อยละ 25.24 ตามลำดับ

หลักไตรสิกขา อย่างน้อย 1 ด้าน ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดปทุมธานี 3 ด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แสดงว่า ปัญญา (การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านความรู้) สมานิ (การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านจิตใจ) และศีล (การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านพฤติกรรม) ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ได้แก่ ปัญญา (การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านความรู้) ได้ร้อยละ 88.69 สมานิ (การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านจิตใจ) ได้ร้อยละ 45.37 และศีล (การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านพฤติกรรม) ได้ร้อยละ 33.86 ตามลำดับ

3. การบูรณาการหลักไตรสิกขาเพื่อส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดปทุมธานี ในการวิจัยนี้มีการบูรณาการหลักไตรสิกขาเพื่อส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดปทุมธานี ประกอบด้วย (1 หลักการพัฒนา + 1 หลักธรรม) = ส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

หลักการพัฒนาผู้สูงอายุ ประกอบด้วย 1. การเตรียมความพร้อมของประชากรเพื่อวัยสูงอายุ คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดกิจกรรมรณรงค์ให้สังคมหรือชุมชนตระหนักถึงความจำเป็นของการเตรียมการเป็นผู้สูงอายุ กิจกรรมเสริมสร้างวินัยการออมในครัวเรือน และส่งเสริมการเรียนรู้ทุกวัยและมีส่วนร่วมในการดูแลผู้สูงอายุในครอบครัวและชุมชน 2. การส่งเสริมการพัฒนาผู้สูงอายุ คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการส่งเสริมการออกกำลังกายสำหรับผู้สูงอายุ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพในรูปแบบที่หลากหลายเหมาะสมกับผู้สูงอายุ และมีการสนับสนุนการจัดกิจกรรมนันทนาการมีการฝึกอาชีพและจัดหางานที่เหมาะสมกับวัย 3. การคุ้มครองทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ คือ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการสนับสนุนให้สมาชิกในครอบครัวและผู้ดูแลผู้สูงอายุให้มีความรู้ในการดูแลผู้สูงอายุ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุรับสวัสดิการด้านรายได้พื้นฐาน และมีการประชาสัมพันธ์ให้ผู้สูงอายุทราบถึงสิทธิหรือสวัสดิการที่หน่วยงานต่าง ๆ เพื่อให้ผู้สูงอายุเข้าถึงสิทธินั้น 4. การบริหารจัดการเพื่อพัฒนางานด้านผู้สูงอายุและการพัฒนาบุคลากรด้านผู้สูงอายุ คือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการจ้างผู้สูงอายุให้เข้ามาทำงานในองค์กร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการฝึกอบรมบุคลากรด้านผู้สูงอายุอยู่เป็นประจำ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีการเสริมสร้างอาชีพให้แก่ผู้สูงอายุ 5. การพัฒนาและเผยแพร่องค์ความรู้ด้านผู้สูงอายุ คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานการส่งเสริมและพัฒนาผู้สูงอายุให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาผู้สูงอายุแห่งชาติ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นการแจ้งผลการปฏิบัติงานด้านผู้สูงอายุให้ทราบโดยทั่วถึง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการพัฒนาปรับปรุงในส่วนที่ขาดตกบกพร่องตลอดเวลาและส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีความรู้ในการดูแลสุขภาพตนเองอยู่เป็นประจำ

หลักไตรสิกขา ประกอบด้วย 1. ศีล (การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านพฤติกรรม) คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่งเสริมให้ผู้สูงอายุร่วมกันปลูกต้นไม้ในชุมชน การออกกำลังกายและกิจกรรมสุขภาวะด้วยกัน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้มาร่วมกิจกรรมด้วยกัน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่งเสริมอาชีพฝึกการเย็บปักถักร้อย การทำขนมไทย การร้อยพวงมาลัย การซ่อมแซมเสื้อผ้า เป็นต้น 2. สมาธิ (การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านจิตใจ) คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่งเสริมให้ทำกิจกรรมต่าง ๆ ในทางพระพุทธศาสนา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีเงินทุนสนับสนุนให้จัดกิจกรรมด้านศาสนา โดยนิมนต์พระมาสอนธรรมะ มีการฟังธรรมและสนทนาธรรม และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้ทำสมาธิ ทุกวันและได้มีโครงการฝึกปฏิบัติธรรมให้แก่ผู้สูงอายุทุกวันพระ 3. ปัญญา (การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านความรู้) คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการจัดตั้งศูนย์ดูแลสุขภาพผู้สูงอายุในวัยก่อนสูงอายุ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีความพร้อม เพื่อการแสดงคุณค่าและมีการอยู่ร่วมกันอย่างมีคุณภาพ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพกาย จิตใจ เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย จิตใจ

คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดปทุมธานี 1. คุณภาพชีวิตด้านร่างกาย คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพัฒนาผู้สูงอายุให้มีความสามารถทางด้านร่างกายในการประกอบกิจวัตรประจำวันต่าง ๆ สามารถทำงานได้เป็นปกติดี องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพัฒนาผู้สูงอายุให้มีพลังกำลังและริ้วแรงที่สามารถช่วยให้ลูกเดินหรือเคลื่อนไหวร่างกายได้ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีนโยบายตรวจสุขภาพผู้สูงอายุอยู่เป็นประจำ 2. คุณภาพชีวิต

ด้านจิตใจ คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการแนะนำการดูแลสุขภาพทางจิตใจแก่ผู้สูงอายุได้อย่างเข้าใจ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบุคลากรที่มีความชำนาญในการลงพื้นที่สร้างสุขภาพทางจิตใจแก่ผู้สูงอายุ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีนโยบายสร้างสุขภาพทางจิตใจผู้สูงอายุอยู่เป็นประจำ 3. คุณภาพชีวิตด้านสังคม คือ ผู้สูงอายุกับบุคคลภายในชุมชนมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้เข้ามาให้การช่วยเหลือผู้สูงอายุในเรื่องต่าง ๆ ผู้สูงอายุเข้าไปมีส่วนร่วมในงาน ประเพณีและงานเทศกาลประจำปีต่าง ๆ ภายในชุมชน 4. คุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อม คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้เข้ามาช่วยปรับปรุงที่อยู่อาศัยให้สามารถใช้ประโยชน์และเข้าถึงระบบสาธารณสุขูปโภคอย่างสะดวก องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดูแลชุมชนที่อยู่อาศัยของประชาชนให้มีความมั่นคงและชุมชนมีความปลอดภัย และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้เข้ามา ตรวจสอบเพื่อให้สภาพบ้านมีอากาศถ่ายเท มีแสงสว่างเพียงพอ

อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยอภิปรายผล การบูรณาการหลักไตรสิกขาเพื่อส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดปทุมธานี โดยยกข้อค้นพบจากผลการวิจัยที่น่าสนใจมาอภิปรายผล ดังนี้

การบูรณาการหลักไตรสิกขาเพื่อส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดปทุมธานี ด้านศีล (การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านพฤติกรรม) แสดงให้เห็นว่า ด้านพฤติกรรมควรได้รับพัฒนาเริ่มจากการประณามพฤติกรรมหรือความต้องการของผู้สูงอายุ แล้วนำกำหนดเป็นโครงการหรือจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับผู้สูงอายุ รวมทั้งหาวิธีการให้ผู้สูงอายุมีความเข้าใจพฤติกรรมของตนเอง เมื่อการเข้าใจ รับรู้ และได้รับการพัฒนา ก็จะช่วยให้ผู้สูงอายุดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขอยู่บนพื้นฐานการใช้ชีวิตตามความเป็นจริง สอดคล้องกับงานวิจัยของวินดา นิลวรรณ และคณะ (2563) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักภาวนา 4 ตามแนวพระพุทธศาสนาเถรวาทสู่สังคมผู้สูงอายุ การวิจัยพบว่า ผู้สูงอายุมีความสามารถมีความพร้อมและรับมือกับความเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านร่างกาย พฤติกรรม จิตใจ และการพัฒนาปัญญา เพื่อให้มีศักยภาพที่จะดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข เป็นการป้องกันปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นตามมาจากการก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุในอนาคต และประยุกต์ใช้หลักศีลภาวนา ด้านพฤติกรรมในการอยู่ร่วมกันในสังคม เพื่อแก้ปัญหาให้กับผู้สูงอายุในสังคม

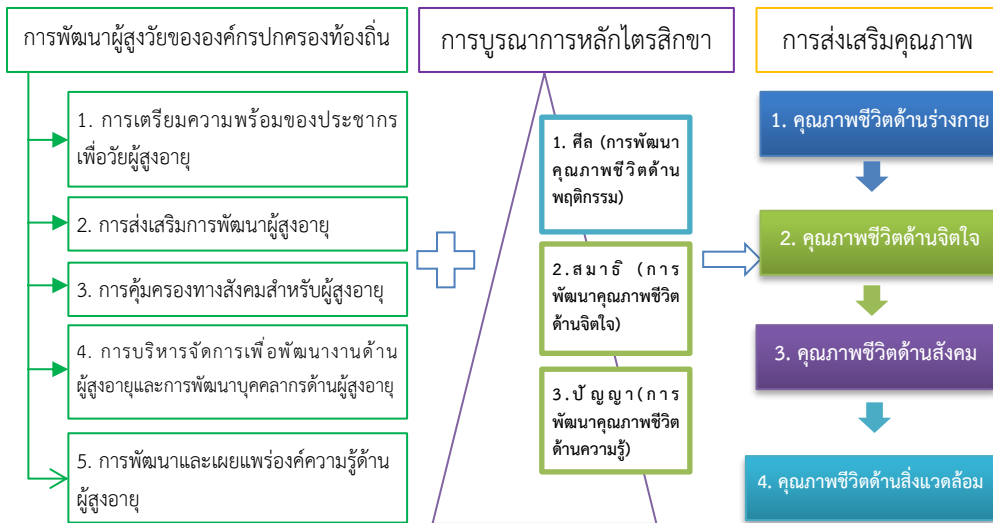
ด้านสมาธิ (การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านจิตใจ) แสดงให้เห็นว่า ด้านจิตใจควรได้รับพัฒนา ไปพร้อมกันกับการจัดการทางอารมณ์ เมื่อบุคคลมีจิตใจดี คิดเชิงบวก มีอารมณ์ดี มีสุขภาพจิตดีงาม ส่งผลต่อการมีพฤติกรรมที่เอื้อเพื่อพ่อแม่ สร้างมิตรภาพที่ดีกับคน

เข้าใจคนอื่นและสังคมมากขึ้น รวมทั้งสามารถดำเนินชีวิตได้ในสังคมได้อย่างมีความสุข สอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูใบฎีกาอภิชาติ ธมมสุทโธ (พรสุทธชัยพงศ์) (2562) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง กระบวนการพัฒนาพฤติกรรมของผู้สูงอายุด้วยการใช้ชุดกิจกรรมภาวนา 4 ผลการวิจัยพบว่า ปัญญาภาวนา คือ การพัฒนาทางด้านปัญญา หรือการฝึกอบรมปัญญาให้รู้และเข้าใจในสิ่งทั้งหลาย รู้เท่าทันโลกตามหลักไตรลักษณ์ เข้าใจชีวิตตามหลักชั้น 5 และพัฒนาเรียนรู้ตลอดชีวิตตามหลักไตรสิกขา ย่อมนำไปให้ชีวิตพ้นจากความทุกข์ ประสบความสุขที่เกิดจากปัญญาหยั่งรู้ตามความเป็นจริง

ด้านปัญญา (การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านความรู้) แสดงให้เห็นว่า การเสริมสร้างพัฒนาการทางด้านปัญญาให้กับผู้สูงอายุมีความสำคัญ เนื่องจากเมื่อมีสูงอายุมากขึ้นย่อมส่งผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ และปัญญา รวมทั้งเซลล์ต่าง ๆ ในร่างกายก็เสื่อมลง ทำให้การคิด วิเคราะห์ และความจำน้อยลง ซึ่งหากได้รับการพัฒนาพร้อมมีสติตั้งรับกับการเปลี่ยนแปลง จะช่วยให้ผู้สูงอายุมีความเข้าใจชีวิตมากขึ้น มองการเปลี่ยนแปลงทุกเรื่องเป็นปกติ สอดคล้องกับงานวิจัยของทัศนาวดี ฉากภาพ (2564) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุการพัฒนาสุขภาวะของผู้สูงอายุในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพระนครศรีอยุธยา การวิจัยพบว่า การพัฒนาด้านปัญญา มีความสำคัญมากอีกด้านหนึ่ง เนื่องจาก ปัญญาช่วยให้บุคคลสามารถพิจารณาทุกสิ่งตามความเป็นจริง เกิดความรู้ความเข้าใจ ส่งผลให้เกิดการแก้ปัญหาที่ดีได้ ดังนั้น การจะพัฒนาปัญญาจะต้องอาศัยสัมมาทิฐิ เพราะเป็นองค์ประกอบสำคัญของมรรคในฐานะเป็นจุดเริ่มต้นของการปฏิบัติธรรม ปัญญาภาวนา หรือการพัฒนาปัญญาของผู้สูงอายุจะเกิดได้นั้น ต้องอาศัยปัจจัย 2 ประการ คือ ปรโตโฆชะ ซึ่งเป็นปัจจัยภายนอก และโยนิโสมนสิการ ซึ่งเป็นปัจจัยภายใน เชื่อมโยงสัมพันธ์กันก่อให้เกิดสัมมาทิฐิ นับว่าเป็นหลักการสำคัญที่ช่วยให้ผู้สูงอายุเข้าใจความจริงของธรรมชาติมนุษย์ ส่งผลให้อยู่กับความจริงได้อย่างมีความสุข

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “การบูรณาการหลักไตรสิกขาเพื่อส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดปทุมธานี” สามารถสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ได้ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย (สุนทนา สุภาวิมล, 2566)

จากภาพสามารถอธิบายได้ “การบูรณาการหลักไตรสิกขาเพื่อส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดปทุมธานี” มีองค์ประกอบที่สำคัญคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดปทุมธานี ทั้ง 4 ด้านประกอบด้วย

1. คุณภาพชีวิตด้านร่างกาย โดยผู้สูงอายุมีความสามารถทางด้านร่างกายในการประกอบกิจวัตรประจำวันได้ เข้าถึงการประเมินและคัดกรองสุขภาพ มีความรู้ด้านสุขภาพ เข้าถึงบริการทางการแพทย์ ได้รับการบริการเชิงรุก เยี่ยมบ้าน การดูแลรักษา การฟื้นฟูสุขภาพ สามารถออกกำลังกาย การเล่นกีฬาที่เหมาะสม เดินลีลาศ และนันทนาการที่เหมาะสมกับวัยได้ 2. คุณภาพชีวิตด้านจิตใจ โดยผู้สูงอายุได้เข้าร่วมกิจกรรมเพื่อฟื้นฟูทางด้านจิตใจ มีส่วนร่วมในกิจกรรมนันทนาการ ได้เยี่ยมญาติพี่น้องที่คุ้นเคย ทานอาหารร่วมกัน ได้พบปะ สันสนธิ์กับเพื่อนในช่วงอายุวัยเดียวกัน ได้เข้าร่วมกิจกรรมที่ชอบ ได้รับ

การยกย่อง เคารพ และ ยอมรับในสังคม ได้อ่านหนังสือ พุดคุยพบปะกับลูกหลานเพื่อพัฒนาสมอง

3. คุณภาพชีวิตด้านสังคม โดยผู้สูงอายุมีความสัมพันธ์ที่ดีกับคนในชุมชน ได้รับการใส่ใจ จากบุคคลใกล้ชิด คนในครอบครัว ได้เข้าร่วมงาน เช่น งานสงกรานต์ รดน้ำผู้สูงอายุ แห่เทียนพรรษา งานปีใหม่ เป็นต้น การได้รับประกาศเกียรติคุณจากการทำกิจกรรมอาสา เป็นภูมิปัญญาแก่ลูกหลาน อยู่ร่วมกันภายใต้แนวคิด บวร คือ บ้าน วัด โรงเรียน อย่างเป็นสุข

4. คุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อม โดยผู้สูงอายุได้รับการดูแลให้สามารถเข้าถึงระบบสาธารณสุขปกคอย่างสะดวก อยู่ในชุมชนที่เป็นมิตร ได้รับการดูแลด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม ได้รับการ ปรับปรุงที่อยู่อาศัยให้ปลอดภัย เข้าถึงสวนสาธารณะ ห้องน้ำสาธารณะได้ ได้รับการดูแลเรื่องถนน หนทางให้อยู่ในสภาพที่ดีตลอด มีความปลอดภัย และไฟส่องสว่าง

โดยการบูรณาการหลักไตรสิกขาเพื่อให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดี ทั้งเรื่องของการรักษา ศิล (การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านพฤติกรรม) การมีสมาธิ (การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านจิตใจ) และ ปัญญา (การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านความรู้) นอกจากนี้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัด ปทุมธานีก็ทำการพัฒนาผู้สูงอายุตามขั้นตอนดังนี้ คือ การเตรียมความพร้อมของประชากรเพื่อวัย ผู้สูงอายุ การส่งเสริมการพัฒนาผู้สูงอายุ การคุ้มครองทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ การบริหารจัดการ เพื่อพัฒนางานด้านผู้สูงอายุและการพัฒนาบุคลากรด้านผู้สูงอายุ การพัฒนาและเผยแพร่องค์ความรู้ ด้านผู้สูงอายุ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรมีการเตรียมการจัดแผนผู้สูงอายุท้องถิ่น ให้เชื่อมโยงฐานข้อมูลผู้สูงอายุในระดับท้องถิ่นเพื่อประโยชน์ในการพัฒนานโยบายด้านผู้สูงอายุ

2. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กำหนดแผนพัฒนารูปแบบการดูแลผู้สูงอายุในระยะการฟื้นฟู และการดูแลระยะสุดท้ายมีการพัฒนาระบบการดูแลผู้สูงอายุทางสังคมจัดการโดยครอบครัวชุมชน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานีควรพัฒนาเครือข่ายหรือทีมในระดับชุมชนให้มีความเข้มแข็ง เพื่อปฏิบัติงานด้านผู้สูงอายุให้ครอบคลุมทุกพื้นที่

2. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี ควรพัฒนาพื้นที่กิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุ หรือการสร้างพื้นที่ให้ผู้สูงอายุมีกิจกรรมที่ส่งเสริมคุณค่าของตนเองต่อชุมชน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับสวัสดิการผู้สูงอายุ เพื่อนำข้อมูลไปขยายผลการเข้าถึงที่ครอบคลุม
2. ควรจะศึกษาการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุตามหลักวิธีพุทธ ว่ากระบวนการวิธีพุทธแบบใดเหมาะสมกับการพัฒนาศักยภาพของผู้สูงอายุ

เอกสารอ้างอิง

- กรมการปกครองส่วนท้องถิ่น. (2561). *โครงการคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุและแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงตามแนวทางพระราชบัญญัติ*. กรุงเทพฯ: กองพัฒนาและส่งเสริมการบริหารงานท้องถิ่น.
- กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2566). *สังคมผู้สูงอายุในปัจจุบันและเศรษฐกิจในประเทศไทย*. สืบค้น 26 มิถุนายน 2566, จาก <https://www.dop.go.th/th/know>.
- จุฑารัตน์ แสงทอง. (2560). สังคมผู้สูงอายุ (อย่างสมบูรณ์) ภาวะสูงวัยอย่างมีคุณภาพ. *วารสารรัฐสมิแล*, 38(1), 6-28.
- ทัตมาวดี ฉากภาพ. (2564). โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุการพัฒนาสุขภาพของผู้สูงอายุในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 10(2), 227-239.
- นวินดา นิลวรรณ และคณะ. (2563). การประยุกต์ใช้หลักภavana 4 ตามแนวพระพุทธศาสนาเถรวาทสู่สังคมผู้สูงอายุ. *วารสารมหาจุฬานาครธรรมศาสตร์*, 7(3), 38-49.
- พระครูใบฎีกาอภิชาติ ธรรมสุโท (พรสุทอชัยพงศ์). (2562). กระบวนการพัฒนาพลพลังของผู้สูงอายุด้วยการใช้ชุดกิจกรรมภavana 4. *วารสารมหาจุฬานาครธรรมศาสตร์*, 6(10), 5163 – 5625.
- ศูนย์ข้อมูลประเทศไทย. (2565). *รายงานสถิติจังหวัดปทุมธานี*. สืบค้น 22 มกราคม 2566, จาก <http://pathumthani.kapook.com>.
- สำนักอนามัยสิ่งแวดล้อม กรมอนามัย. (2558). *การจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกิจการโรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- เอกพล เคราเซ. (2562). คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ: ถอดรหัสจากผู้รู้และผู้เป็น. *วารสารสังคมสงเคราะห์ศาสตร์*, 27(2), 131-162.